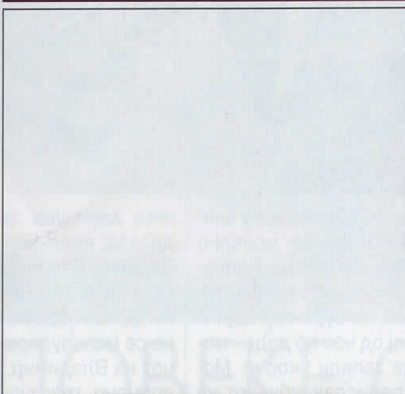

ВИСТИНСКИОТ ПАТ Е ОНАА НАСОКА ШТО САМИТЕ ЈА ИЗБИРАМЕ

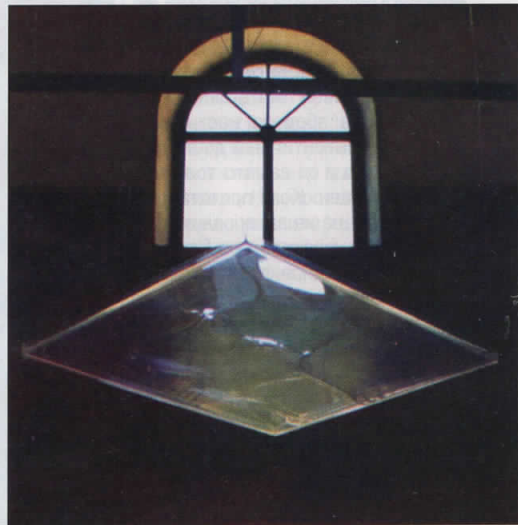
Веќе неколку години македонскиот уметник Никола Узуновски живее во Венеција, Италија, во уметничко ателје доделено од италијанска фондација, каде создава интересни уметнички дела што ги изложува во повеќе европски центри. Негова прва љубов биле скулптурите и сликарското платно, но со патувањата тој сфаќа дека најмногу може да се изрази преку дигиталната уметност. Тој има своја дефиниција за она што го создава и свој пристап кон создавањето на уметноста, според која неговите дела им даваат повеќе важност на индивидуалните чувства. Моментално работи на проект кој подразбира откривање на писмата адресирани до Дедо Мраз во Финска, каде се наоѓа официјалната архива и пошта на најпознатиот дедо на светот. - Правам истражување од социјален аспект, особено што сознав дека желбите на децата зависат од системот, од околностите во кои живеат - вели Узуновски

„Пл“

„Снег во Битола“

„Бескрајност“

„Огледало“

Да се определи Италија да биде земјата каде што ќе живее и ќе ги создава своите уметнички дела, на Узуновски влијаеле патувањата со родителите во оваа земја. Неговата мајка, имено, е историчарка на уметност, а татко му ликовен уметник и со нив тој често престојувал во Италија, каде изворно гледал што сè се случува во светот на уметноста. - Кога дојдов во Италија, сознав дека тука сфаќањето, прифаќањето и создавањето на уметноста е многу различно од она во Македонија. Тоа ми го потенцираа и колегите, велејќи ми дека сè она што сум го научил во Македонија треба да го заборавам, ако сакам да се изградам во добар уметник. А имав можност и да прошетам низ други европски центри и да ја видам уметноста што таму се создава.

■ Дали сите тие впивања на уметност што се создава во светот ти влијаеја на изборот на формата за изразување на уметноста. Зошто ги „фрли“ четката и длетото и се определи за дигиталната уметност?

● Да, дотогаш скулптурата и четката, боите и платното повеќе ме интересираа, но по ваквите прошетки сфатив дека мојот уметнички сензитивитет можам подобро да го изра-

зам преку друг ликовен „медиум“. Се посветив на фотографијата и инсталацијата. Во тој период сè повеќе актуелна стануваше дигиталната фотографија, дигиталната уметност воопшто, па затоа почнав повеќе да се занимавам со компјутерска уметност (се смее). Работев и видеоинсталации. Она што беше најважно за мене, беше тоа што не сакав да правам дела кои луѓето ќе ги толкуваат, туку дела што ќе ги натераат да размислуваат. На пример, на изложбата што тогаш ја направив во Италија, во една мала темна соба ставив торта со свеќичка на неа која гореше. Луѓето влегуваа во собата и секој од нив замислуваше желба дувајќи ја свеќичката. Јас не знам што посакале тие, но знам дека тоа за нив е најдоброто. Можби тие подоцна посакале нешто друго, но важно е дека оставиле нешто многу лично во таа соба со торта, и важно е како се чувствуваа во тој момент. Со текот на времето, почнав да создавам своја дефиниција на уметноста.

■ Како гласи таа?

● Сфатив дека делото никогаш не се содржи во објектот што јас го ставам на набљудување, туку во тоа како тој се одразува на публиката и

какви чувства предизвикува. Во Скопје поставив таков концепт - на една плоча ставив капки вода и капки крв, кои потоа ги фотографирав и компјутерски ги зголемив неколку пати. Кога ги гледаме капките вода, тие се прекрасни, кристални... тие се всушност симбол на животот, но кога ги гледаме капките крв имаме сосем спротивни чувства - на деструкција и насилство. Многу беше интересно како луѓето го доживуваа делото кога тоа во себе содржи и убаво и неубаво, кога ги содржи двете спротивни особини. Во Италија направив интересна инсталација; поставив една многу тенка фолија, голема колку сид, како што се поставува екранско платно. Кога немаше никој во собата тоа беше рамно, како едно големо огледало, но кога некој ќе влезеше во собата и ќе направеше мало движење со раката, или пак ќе изговореше нешто, фолијата се брагуваше и се деформираше. Според дефиницијата на научниците, сето она што ние го гледаме е резултат на нашето минато. Ова дело го претставуваше токму тоа, тоа беше едно многу просто и едноставно дело кое кажуваше дека сето она што го правиме во животот, прво го

менува светот околу нас, а ја менува и нашата перцепција на светот.

■ Најчесто твоите дела се еден вид „борба“ меѓу двете спротивни страни: позитив-негатив, црно-бело, добро-лошо... Дали е таков и твојот поглед на светот? Какви беа коментарите на посетителите за делата?

● Секогаш за исто нешто постојат два сосем спротивни става. За инсталацијата која ја направив во една голема фабрика во Венеција нарачав 50 големи блокови мраз и ги наредив во една удолница, еден до друг споени. Тоа изгледаше како едно големо ледено игралиште, околу кое ставив ограда од портокалова пластична мрежа. Значи од сите страни беше затворено, но одозгора беше отворено. Јас им кажав на организаторите дека луѓето можат слободно да се лизгаат на него, но тие ми рекоа: „Не дозволувај такво нешто, оти може некој да се повреди, па после да лежиме во затвор“. (се смее). Тоа всушност беше и еден од аспектите на оваа моја идеја, дека за некого ова може да е нешто многу забавно, а за некого многу опасно. Сите што го гледаа како забавуваа, се лизгаа и лудо се забавуваа, додека другите, најмногу повозрасните, седеа од страна и со

страв гледаа на плочите мраз и на она што се случуваше на нив. Моите инсталации секогаш, така да речам, доловуваат, опфаќаат, зборуваат, раскажуваат за различните сфаќања, погледи, прифаќања на нештата и животните ситуации. Слична инсталација е и таканаречената затворена соба. Ја заклучив собата, а на вратата еднадвор залепив хартивче на кое пишуваше: „What are you waiting for?“. („Што чекаш?“). Луѓето не можеа да видат што сум направил, па затоа им велев: „Одете дома и во собата ќе го има она што вие би посакале да го има“. Значи дека она што ние во моментот го правиме и живеаме е најдоброто за нас и сè се случува само по наш избор. Никој не може да ни каже што е убаво или најдобро за нас, бидејќи ние самите тоа најдобро го знаеме. Би го споменал и делото кога на едно од големите стакла од една галерија во Венеција ставив знак со две стрелки (таквите знаци ги има насекаде во Венеција и покажуваат каде е центарот, а каде другите објекти во градот). Така човекот треба да избере каде ќе зачекори, во која насока. Што значи дека што и да направиме, без разлика дали е тоа нешто големо или мало, може да ни го промени животот целосно. Тоа лево или десно е многу интересен феномен (се смее). На тој знак, кој може да се гледа од двете страни, од надворешната страна, напишав „Rialto“ и две стрелки кон лево и десно, а од внатре „La strada giusta“ (Вистинскиот пат). Колку и да одлучуваме дали да одиме десно или лево, онаа насока што ќе ја избереме за нас ќе биде вистинскиот пат.

■ **Интересно е и тоа што во твојата уметност ја вклучуваш и науката. Моментно работиш на еден проект кој вклучува и многу опасни експерименти со антиматеријата. Може ли да ни раскажеш повеќе за тоа? Дали да можеш да создаваш вакви дела ти е неопходно дополнително знаење од некои други природни науки, како хемија, физика, математика?**

● Тоа е еден од најголемите проекти на кои досега сум работел. Годинава што измина научниците многу посериозно се посветија на произведувањето на антиматеријата. Во Женева, Швајцарија, се наоѓа ЦЕРН, најголемиот центар за такви истражувања. Таму постои таа машина, која е составена од тунел долг 30 километри, направен од електромагнетна материја низ кој се случуваат многу интересни експерименти. Некоја мала материја, на пример честичка жива или злато, научниците ја вртат со брзина на светлината и кога таа ќе се удри од тврда материја се распорнува на парчиња уште помали од атомот. Кога атомот ќе се скрши на кванти, поради магнетните сили тие повторно се поврзуваат. Во 90 проценти од овие случаи распнатите кванти се создаваат во материја, но во останатите 10 проценти се создава антиматерија. Кога се гледа со голо око, тоа е чиста светлина. Ако се допрат меѓу себе, тие исчезнуваат и се претвораат во енергија. Само половина грам од ан-

тиматеријата создава енергија еднаква на атомската бомба фрлена во Хиросима. Тоа е најголемата продукција на енергија што постои во универзумот. Мојата замисла е да земам антиматерија од ЦЕРН и да ја ставам на јавно место, на изложба во некој музеј. Самото име - антиматерија - за мене е важно. Прво, поради тоа што значи создавање на сосем друг, поинаков концепт за светот. И второ, бидејќи верувам дека сè она што го правиме во животот го правиме за емоциите, а не за материјалните вредности, и трето, кога таа антиматерија ќе се стави на изложба важно е каква идеја за нејзино користење ќе произлезе во нашите глави. Тоа е тежок процес. За нејзиното пренесување се потребни специјални машини, апарати... но јас сум упорен во сè што ќе започнам. Веќе една година се занимавам со овој проект, а ќе продолжам и во наредниве неколку сè додека не го реализирам замисленото. Од ЦЕРН добив податок дека за сето тоа ќе ми бидат потребни пет години. Во однос на дополнителното образование од другите науки, секако дека постојано учам, следам, се надградувам, инаку не би знаел што да правам со сето тоа (се смее). За овој проект соработувам со други научници и тоа на многу високо ниво, и од нив учам многу нешта за феномените!

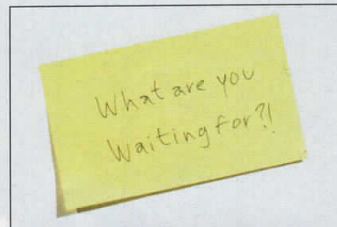
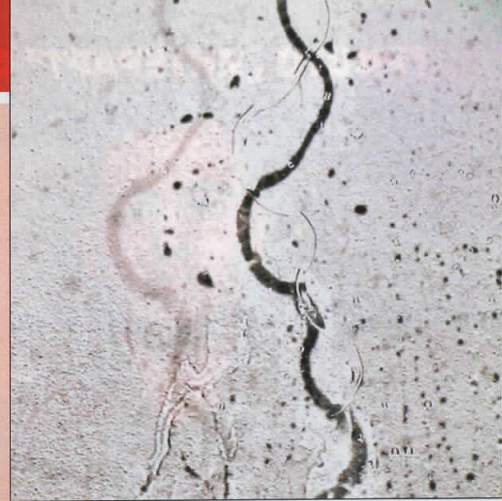
■ **Едно особено интересно дело на кое, исто така, работиш е откривањето на писмата адресирани до Дедо Мраз, поради што често патуваш и во Финска, каде се наоѓа неговиот град. Па раскажи ни нешто повеќе за ова дело, каква е замислата и концептот?**

● Да, често патувам во Финска, во градот во кој се наоѓа официјалната архива и пошта на Дедо Мраз, каде секоја година пристигнуваат половина милион писма од сите страни на светот. За мене беше фасцинантно сознанието дека тие писма не ги чита никој. Од нив се зема само 1 процент, по случаен избор и се носат во архивата на Дедо Мраз, каде може да се прочитаат. Јас правам истражување од социјален аспект. Писмата се многу лични, во нив се раскажуваат најскриените тајни, животните ситуации, желбите на децата и возрасните од целиот свет. Одам често таму и полека читам дел од писмата кои носат многу различни животни приказни. Но, како што читав повеќе, сознавав дека желбите на децата зависат од системот, од околностите во кои живеат. Многу се различни желбите на децата, на пример, што живеат во Италија и на оние во Финска. Желбите на американските деца, на пример, најчесто се поврзани со желби за поубави и интересни играчки, но од посиромашните делови на тој континент стигаат писма со желби Дедо Мраз да им донесе нови чевли или облека, или пак се поврзани со суперхероите, кои таму медиумите постојано им ги „сервираат“ на децата. Американскиот систем е компетитивен, значи или ќе имаш или некој друг постојано ќе ти зема сè. Италијанските писма се пак различни, 50 про-

Пред неколку месеци учествував на една

многу важна и голема изложба во Милано, каде се промовираа млади уметници. На таа изложба јас не изложив ништо - таков беше мојот концепт. На едно парче хартија го напишав само името на делото, годината кога е создадено и продукцијата, и додадов: „Мала промена во воздухот менува сè“. Значи делото се вика „Никола Узуновски“, а материјалот на делото беше воздухот во движење. Ние не го гледаме воздухот, но тој е пред нас и околу нас и постојано се движи. Тој е поврзан со воздухот од надвор... Всушност, сакав да кажам дека и оние нешта што не ги гледаме со око се многу важни. На една изложба подоцна, пак, не изложив ништо и сите луѓе почнаа да прашуваат: „Каде е делото на Никола? Дали е тоа повторно самиот воздух? Дали снегот надвор е неговото дело или треба да го побараме?“ Луѓето измислуваа различни приказни и варијации. Нивните претпоставки го создадоа делото (се смее).

„Што чекаш?“

центи од децата бараат мир во светот, а останатите да одат на летен одмор со целото семејство или, пак, им посакуваат богатство на другите сиромашни деца од светот. Во Италија системот учи да има за целото семејство, нешто слично како во Македонија. Изложбата ќе се вика „Желбите стануваат реалност“ и на неа ќе може да се видат оригиналните писма испраќани од луѓето и децата до Дедо Мраз, но и листови со анализа на писмата за да се види како тие желби се генерирани од системот; политички, економски, еколошки... и како тоа системот ги создава желбите и желбите го создаваат системот. Таа треба да биде поставена годинава, најверојатно во лето, и во Италија и во Финска, бидејќи имам уште неколку месеци работа и истражување.

■ **Сепак, најмногу го глорифицираш делото наречено „Снег“...**

● Да, тоа е делото во кое најмногу уживам. Патував низ многу земји: Финска, Шведска, Германија, Лапонија, Норвешка, Данска, Италија, Естонија..., во периодот кога таму врнеше снег. Правам фотографии од самиот природен феномен наречен снег, кои во секоја земја излегуваат различни, односно болината на снегот е навистина воодушевувачки различна, поинаква...

■ **Често патуваш и одржуваш многу изложби од кои повеќето се групни. Дали е тешко да се успее, да се издвои уметникот со своите вредности таму каде што има голема конкуренција и натпревар на квалитетни уметници?**

● Имам неколку самостојни изложби, но повеќе учествувам на групни, оти тие имаат поголема посетеност.

Таму ми е и поинтересно, бидејќи запознавам многу луѓе, остварувам соработка со други менаџери и уметници од целиот свет, но и стекнувам многу пријатели. Порано додека работев скулптура и кога сликав постојано бев затворен во ателје, но сега инсталациите и сличните проекти прават да се чувствувам поотворен и како уметник, но и како човек. Да се биде препознаен како уметник е навистина тешко. Најчесто успева еден од пет илјади. Под тоа „успева“ подразбирам да живее од она што го работи, да живее од уметноста. Сите останати мора да се снаоѓаат со други работни места, за да имаат подоцна да вложат во уметноста. Јас функционирам секогаш различно, зависи од периодот. Некогаш живеам од уметноста - продавам дела, организирам изложби, некогаш пак добро ми доаѓаат стипендиите, грантовите, а во краен случај од мама и тато (се смее).

■ **Живееш во центарот на Венеција, во уметничко ателје доделено од италијанска фондација. Колку време ѝ се посветуваш на уметноста, а колку на другите нешта што те интересираат: дружење, пријатели, прошетки...?**

● Живеам убаво. Имам пријатели во многу европски земји и затоа постојано патувам таму. Јас не правам многу разлика меѓу професионалниот и приватниот живот, бидејќи уметноста нив многу вкусно ги изменила (се смее). Мојата професија е и мојот живот и сум среќен што уживам во тоа! Го правам она што мене ми се допаѓа, имам слободен избор за многу нешта... и што може повеќе да се посака од тоа.

Гордана Настевска-Манасиевска